

NATTVARDEN SOM JUDISK SEDERMÅLTID

- nattvarden i ljuset av Jesu påskmåltid med lärjungarna. Tre motiv i Luk 22:14-23.

Den sista måltiden Jesus firade tillsammans med apostlarna före korsdöden var en judisk påskmåltid (Luk 22:15). Det är en hjälp för oss kristna att bättre förstå nattvardens innebörd genom att känna till något om hur judar på Jesus tid firade påsk.

1 Påskan och uttåget

Jesus hade sett fram mot att fira påskmåltiden, eller sedermåltiden som den också kallas, tillsammans med sina lärjungar. Jesus firade den varje år för att påminna om Israels folks historia. Detta år får den en fullödigare innebörd därför att den förklarar Jesu korsdöd. Jesus förbereder lärjungarna på det som ska ske med honom några timmar senare.

Påskmåltiden är inte vilken kvällsmåltid som helst. Den hade firats under alla århundraden allt sedan Mose förde ut folket från Egypten nära 1500 år tidigare. Denna dag firade 100-tusentals pilgrimer i Jerusalem måltiden sent på kvällen. Äldste sonen hade till uppgift att när familjen samlas och låg kring bordet - minst tio personer - fråga fadern vad som gör denna måltid annorlunda.

Ett av svaren lyder: *Detta sker till minne av det som Herren gjorde för mig då jag drog ut ur Egypten* (2 Mosebok 12:8). I vår tid ställs frågan vid tre tillfällen under kvällen. Påskundret ska göras begripligt för alla. Måltiden aktualiserar det Gud gjort och en påminnelse om det Herren gjort. Men det är något mer än att hålla en tradition vid liv angående en historisk händelse. Man påminner varandra om vad man personligt varit med om. Atmosfären är sådan att det upplevdes som om alla personligt var med. Alla har sin erfarenhet av befrielsen ur Egypten. Var och en har gjort sitt eget uttåg och det förflutna blir närvarande: *Med sin starka hand förde Herren oss ut ur Egypten, ut ur slavlägret* (2Mos 12:14). Till detta återupplivade erfarenhet av uttåget fogar Jesus sin kommande död. Detta är min kropp som blir offrad för er. Gör i fortsättningen detta till minne av mig (Luk 22:19).

Enligt judiska tradition består påskmåltiden av ägg, grönsaker, sötsaker och bittra örter. Bittra smaker skulle påminna om det hårda slavlivet och sötsakerna det nya livet. Påskalammet kunde bara slaktas i templet. Därför ingår det på menyn i vår tid. Första gången påskalammet tillagades var natten då Israels folk bröt upp ur Egypten. Blodet från ett felfritt lamm ströks på dörrposterna till huset där familjen samlats. När mordängeln såg tecknet av blod på dörren passerade den förbi (2Mos 12:1-14). 'Gå förbi' heter på hebreiska *pascha*, därav ordet påsk.

I samband med att Israels folk ingick förbundet med Herren på Sinai, stänkte Mose blod på folket (2Mos 24:5-8). Blodfläckarna på kläderna bekräftade att man tillhörde förbundet. Jesus anknyter till det när han under måltiden lyfter den tredje av sammanlagt fyra bägare vin som dricks under sedermåltiden och brister ut: *Denna bägare är det nya förbundet genom mitt blod, som blir utgivet för er* (Luk 22:20).

Med detta antyder Jesus vad som skulle komma att ske med honom. Att utgjuta blod betyder att utsläcka liv. Blodet representerar livet. Jesus ska ge sitt liv. Utan blod ges ingen förlåtelse för synd (3Mos 17:11-14). När Jesus ger sitt liv på korset är det ett försoningsoffer som ger förlåtelse. Jesu uppståndelse är förutsättning för det nya förbundet som innebär liv, och att Guds lag skrivs i vars och ens bröst (Jer 31:2).

2 Nya förbundet

Påskalammsmåltiden firades bara av dem som tillhörde förbundets folk (2Mos 12:43). Inga hedningar var alltså närvarande när Jesus proklamerar det nya förbundet. Så profeterade också Jeremia: *Jag skall sluta ett nytt förbund med Israel och med Juda* (Jer 31:31). Det missförstods tidigt i den kristna traditionen, så att det nya förbundet slöts med den kristna kyrkan. Så menade exempelvis kyrkofadern Tertullianus omkring år 205. Men Lukas är tydlig. Nya förbundet sluts med det judiska folket.

Men genom Jesus har vi hednakristna fått del av Israels förbund. Därför skriver Paulus till hednakristna: *...kom ihåg att ni på den tiden var utan Kristus, utanför medborgarskapet i Israel, utan del i förbunden och dess löften...Men nu, tack vare Kristus Jesus, har ni som en gång var långt borta kommit nära...*(Ef 2:12-13). Vi hednakristna delar nya förbundet med de Jesustroende judarna. Kyrkofäder däremot undervisade att kyrkan tagit över förbundslöftena från Israel.

3 Guds rike

Jesus använde under måltiden ett uttryck som han hämtat från samtiden, Himmelriket eller Guds rike. Många kände igen begreppet. Lärjungarna visste att Himmelriket både var närvarande och något som skulle komma. Himmelriket är närvarande genom Jesu person. Samtidigt ska det fullkomnas i framtiden i en måltid tillsammans med Abraham och patriarkerna (Matt 8:11). Under påskmåltiden säger Jesus till lärjungarna att han inte ska äta den förrän den får sin fullkomning i Guds rike, och att han inte ska dricka av det som vinstocken ger förrän Guds rike har kommit (Luk 22:16, 18). Nattvardsmåltiden pekar alltså framåt till Jesu återkomst då riket på jorden ska upprättas i sin fullkomnad (Luk 21:27; Apg 1:6; 3:19-21).

Till sist

I orienten firas måltid endast med vänner. Måltidsgemenskap är ett starkt uttryck för vänskap. Ingen satt ner till måltid med en fiende. Man äter bara med den man är försonad.

Till nattvarden inbjuder Herren därför skriver Paulus om 'Herrens måltid' (1Kor 11:20). Den som kommer till nattvarden visar alltså att han tagit emot Herrens försoning och vill vara hans vän. Därför är det en bekännelsehandling att delta i Herrens nattvard. Man visar likaså att man är försonad med de övriga måltidsgästerna. Har man något ouppklarat med någon gör man först upp och försonas.

Nattvarden var i den första kristna tiden en riktig måltid. Det framgår av Paulus brev till Korintierna (11:17f.) Att församlingen åt tillsammans – och nattvarden blev någonting mer än ett liturgiskt moment i gudstjänst en- förstärkte den konkreta gemenskapen och samhörigheten.

Gud har bevisat sin inställning. Han ville vara försonad med oss människor. Jesus gav sitt liv för oss medan vi ännu var Guds fiender (Rom 5:10). Du är inbjuden till festen vid Herrens bord!

PÅSKMÅLTIDEN eller SEDERMÅLTIDEN

Försök att rekonstruera judiska påskalammsmåltiden på Jesu tid. Källorna är inte tydliga, men följande moment gällde troligen redan på Jesu tid. Måltiden intogs familjevis, i grupper om tio. Inom Jerusalem murar.

Bägare ett görs i ordning

Välsignad vare Du Herre, vår Gud, hela världens konung som...

Påminnelsen om befrielsen från Egypten.

Bägaren dricks och olika sallader äts. Bittra örter.

Bägare två blandas

Osyrat bröd

Frågan ställs: Vad gör denna kväll annorlunda... Påskhaggadan.

Hallel Ps 113-118

Andra bägaren dricks

Huvudmåltiden.

Bordsbön/välsignelse över brödet. Jesus uttalar *'detta är mitt kött...* Luk 22:19

Bägare tre tillreds

Avslutning av måltiden.

Jesus anknyter till tredje bägaren som dricks efter sedermåltiden. 'Välsignelsens kalk' 1Kor 10:16. Jesus förklarar vinet som sitt blod/livet. Jesus kopplar den till sin död. Jesus framställer sig som påskalammet i Upp 5:12. *Detta är mitt blod...* Luk 22:

Nya förbundet proklamerar av Jesus.

Bägaren dricks.

Bägare fyra

Jesus dricker inte den fjärde bägaren!!

Rabbinerna kopplar den fjärde bägaren till fulländningen - det fyrfaldiga löftet om befrielse enligt Ex 6:6-7.

Den oavslutade måltiden var för Jesus ett sätt att säga att fulländningen låter vänta på sig till den framtida messianska måltiden i Riket. Mk 14:25 Mt 26:29 Roo 3,20 19,6-9

Måltiden avslutades (utan den fjärde bägaren) med en sång. Mt 26,30 Mk 14,26 Andra delen av Hillel - Ps 115-118.